

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΜΟΥΡΟΥ

Η *Ιλιάδα* του Ομήρου: ένα κείμενο με παρελθόν, παρόν και μέλλον.

Η *Ιλιάδα* σηματοδοτεί την αυγή της Ευρωπαϊκής λογοτεχνίας και αποτελεί τη μήτρα κάθε Ευρωπαϊκού λογοτεχνικού δημιουργήματος. Το πιο σημαντικό μεγάθεμά της είναι το αρχέγονο, πανανθρώπινο φαινόμενο του πολέμου. Απειτέλεσε το κείμενο στο οποίο στηρίχθηκε η διάπλαση της αρχαίας Ελληνικής ειδωλολατρικής θρησκείας και ταυτόχρονα υπήρξε ο βασικός πυλώνας εξέλιξης της Ελληνικής γλώσσας μέσα από τη χρήση της στην εκπαίδευση των Αρχαίων, των Βυζαντινών και των Νέων Ελλήνων.

Η *Ιλιάδα* είναι ένα αρχαίο Ελληνικό επικό ποίημα σε δακτυλικό εξάμετρο, που παραδοσιακά αποδίδεται στον Όμηρο και είναι αποτέλεσμα της προφορικής παράδοσης του 8ου αι. π.Χ.: περιλαμβάνει 15.693 στίχους χωρισμένους σε 24 ραψωδίες. Το κείμενό της έχει να επιδείξει ένα υπερωκεάνιο ταξίδι στο χωρόχρονο: από τον παλαιότερο πάπυρο του 4ου αι. π.Χ. ως τον διάσημο παλαιότερο ολοκληρωμένο Μαρκιανό κώδικα Α της Βενετίας του 10ου αι. μ. Χ. και από την πρώτη έκδοση του 1488 από τον Δημήτριο Χαλκοκονδύλη στη Φλωρεντία ως τα τελευταία ψηφιακά κείμενα του Πανεπιστημίου του Harvard, η *Ιλιάδα* αποτελεί το δεύτερο πιο πολυδιαβασμένο βιβλίο στον κόσμο μετά την Αγία Γραφή.

Η Ομηρική γλώσσα είναι ένα αμάλγαμα της Ιωνικής με άλλες διαλέκτους και παρουσιάζει πολυμορφία, απεριόριστο λεξιλογικό πλούτο, ποικιλία στην γραμματική και τη σύνταξη, ζωντάνια στην αφήγηση και μια αμεσότητα στην κινηματογραφική απεικόνιση γεγονότων, χαρακτήρων και ψυχολογικών καταστάσεων. Υπολογίζεται ότι η Ελληνική γλώσσα σε κάθε έκφασή της συνίσταται κατά 70%-80% από λεξιλόγιο που προέρχεται ή σχετίζεται με το Ομηρικό.

Ο κόσμος της *Ιλιάδας* είναι ο δικός μας κόσμος. Ένας κόσμος θεών και ανθρώπων, ανδρών και γυναικών, πολέμου και ειρήνης, ζωής και θανάτου, θνητών και αθανάτων. Σε αυτόν τον κόσμο, ο κάθε αναγνώστης έχει τη μοναδική ευκαιρία να εξερευνήσει τον ορισμό του ανθρώπου, να δει μέσα από τα μάτια του Αχιλλέα την έννοια της τιμής, να αισθανθεί το θυμό για την αδικία, την τρέλλα για το χαμό του αγαπημένου που οδηγεί στο μαζικό φόνο, να νιώσει την αγάπη του Έκτορα για την πατρίδα και την οικογένεια. Μπορεί, επίσης, να αναλογιστεί τη ντροπή της Ελένης που είναι η βασική αιτία του πολέμου ή να θρηνήσει μαζί με την Ανδρομάχη και την Εκάβη για το χαμό του συζύγου, του γιου, της οικογένειας: να φιλήσει μαζί με τον Πρίαμο τα χέρια του φονιά του γιου του προκειμένου να εγείρει έλεος για να επιστραφεί το νεκρό σώμα του. Το μήνυμα της *Ιλιάδας* για τη μεταπήδηση της ανθρώπινης κατάστασης από την απόλυτη ευτυχία στην ερημική δυστυχία είναι το μήνυμα της ίδιας της ανθρώπινης ζωής.

Ταυτόχρονα, ο αναγνώστης της *Ιλιάδας* μπορεί να γίνει θεός, να αισθανθεί την απόλυτη δύναμη που έχουν οι Μοίρες, οι θεότητες που είναι υπεράνω όλων για τη διατήρηση της κοσμικής τάξης, να ανακαλύψει τη βουλή του Δία για το μέλλον, να προσφέρει βοήθεια στους Τρώες ή στους Αχαιούς, αλλά και να αφεθεί στη θεϊκή αδιαφορία για τον φθαρτό και εφήμερο κόσμο των θνητών. Μπορεί, ακόμη, να περπατήσει στα αιματοβαμένα χώματα της Τροίας ανάμεσα σε νεκρούς πολέμου, να ταξιδέψει στον Όλυμπο μέσα σε χρυσά σύννεφα ερωτικών περιπύξεων, να επισκεφθεί τον σκοτεινό Κάτω Κόσμο των σκιών που είναι η θλιβερή υπενθύμιση των υπολειμμάτων της ανθρώπινης ζωής.

Η *Ιλιάδα* είναι ένα επίκαιρο κείμενο, που μπορεί να διδάξει τις συνέπειες της πολιτικής διχόνοιας σε καιρούς κρίσης και πολέμου. Την ίδια στιγμή, καθώς συνδυάζει τη σφαίρα του συλλογικού με αυτή του ατομικού, μετουσιώνεται σε μια παγκόσμια Βίβλο για το βαθύτερο ορισμό του ανθρώπινου και του θείου. Γίνεται, με αυτόν τον τρόπο, ένας αριστουργηματικός καλλιτεχνικός καθρέφτης, που απεικονίζει με γεωμετρικό τρόπο έναν πολυσύνθετο κόσμο συναισθημάτων, ή, αλλιώς, τον ίδιο τον άνθρωπο. Έννοιες όπως η τιμή, ο ηρωισμός, η έριδα, η ύβρη, η τιμωρία, η εκδίκηση κονταροχτυπιούνται και αλληλοεξοντώνονται στο κείμενό της, προσφέροντας τα πρώτα σπέρματα της αρχαίας Ελληνικής τραγωδίας και κωμωδίας και δικαιολογώντας τη διαχρονική, καταλυτική επίδραση του Ομηρικού κειμένου στην ψυχολογία, τη φιλοσοφία, την πολιτική, τη ρητορική και το θέατρο.

Πέρα από τη λειτουργία της ως κείμενο που μας ψυχαγωγεί και μας ταξιδεύει στο μακρινό κόσμο του μυθολογικού παρελθόντος, η Ομηρική *Ιλιάδα* μάς μιλά για το μέλλον μας ως ανθρωπότητα και μας διαπαιδαγωγεί για τη σημασία εννοιών όπως η φιλία, η πίστη, η πατρίδα, η οικογένεια, η πατρότητα και η μητρότητα, η φιλοξενία αλλά και η απώλεια, η εκδίκηση, η μοιχεία, ο θάνατος.

Μέσα από αυτήν την οπτική, το κείμενο της *Ιλιάδας* ξεπροβάλλει από ένα χρονικό πηγάδι βάθους 28 αιώνων και μας ζητά όχι μόνο απλώς να διαβαστεί, αλλά να αγαπηθεί με πάθος και δύναμη ψυχής ως μια πυξίδα που οδηγεί στην κατανόηση του ίδιου μας του εαυτού.

Δρ. Αντώνιος Μακρινός

Λέκτορας Κλασσικής Φιλολογίας

Διευθυντής του Θερινού Τμήματος Ομηρικών Σπουδών (Λονδίνο 2014)

Τμήμα Κλασσικής Φιλολογίας - Πανεπιστημιακό Κολλέγιο Λονδίνου